सांख्यविद्यामुपसंहरति इदमिति अनुदृश्यगुरुवचनमनुशब्दतोऽर्थतश्चज्ञात्वाअवेक्ष्यस्वयंचयुक्त्यापरीक्ष्यइमांशास्त्रप्रसिद्धांपरमेष्ठिसाम्यतांचतुर्मुखसमतांप्रयांति आभूतगतिंभूतसंप्लवपर्यंतंब्रह्मलोकेब्रह्मणा सहसमानभोगभाजोभूत्वाब्रह्मणासहमुच्यंते मनीषिणःशुद्धचित्ताः निर्विचिकित्सपरोक्षज्ञानस्यैवएतत्फलं अपरोक्षज्ञानिनामक्षरसाम्यतायाःप्रागुक्तत्वात् एतेनवेदांतविज्ञानसुनिश्चितार्थाःसंन्यासयोगाद्यत यःशुद्धसत्त्वाः तेब्रह्मलोकेतुपरांतकालेपरामृतात्परिमुच्यंतिसर्वेइतिश्रुतेरर्थोदर्शितः परांतकालेब्रह्मणोमोक्षकालेतन्मुक्त्यैवमुच्यंते ॥ ३६ ॥ इतिशांतिपर्वणिमोक्ष॰नै॰भा॰एकचत्वारिंशदधिकद्विशतत मोऽध्यायः ॥ २४१ ॥ ॥ ९ ॥ समाप्ताब्रह्मविद्या तस्याःकर्मभिःसमंसमुच्चयंखंडयति यदिदमिति कुर्वन्नेवेहकर्माणिजिजीविषेच्छतंसमाइति नकर्मणानप्रजयाधनेनत्यागेनैकेअमृतत्त्वमान

इदंमहर्षेर्वचनंमहात्मनोयथावदुक्तंमनसानुदृश्यच ॥ अवेक्ष्यचेमांपरमेष्ठिसाम्यतांप्रयांतिचाभूतगतिंमनीषिणः ॥ ३६ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति॰मो क्ष॰शुकानुप्रश्नेएकचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४१ ॥ ॥ ९ ॥ शुकउवाच यदिदंवेदवचनंकुरुकर्मत्यजेतिच ॥ कांदिशंविद्ययायांति कांचगच्छंतिकर्मणा ॥ १ ॥ एतद्वैश्रोतुमिच्छामितद्भवान्प्रब्रवीतुमे ॥ एतच्चान्योन्यवैरूप्येवर्तेतेप्रतिकूलतः ॥ २ ॥ भीष्मउवाच इत्युक्तःप्रत्युवाचेदंपरा शरसुतःसुतं ॥ कर्मविद्यामयावेतौव्याख्यास्यामिक्षराक्षरौ ॥ ३ ॥ यांदिशंविद्ययायांतियांचगच्छंतिकर्मणा ॥ शृणुष्वैकमनावत्सगह्वरंह्येतदंतरं ॥ ४ ॥ अस्तिधर्मइतिप्रोक्तंनास्तीत्यत्रैवयोवदेत् ॥ तस्यपक्षस्यसदृशमिदंममभवेद्यथा ॥ ५ ॥ द्वाविमावथपंथानौयत्रवेदाःप्रतिष्ठिताः ॥ प्रवृत्तिलक्षणोधर्मोनिवृत्तौ चसुभाषितः ॥ ६ ॥ कर्मणाबध्यतेजंतुर्विद्ययातुप्रमुच्यते ॥ तस्मात्कर्मनकुर्वंतियतयःपारदर्शिनः ॥ ७ ॥ कर्मणाजायतेप्रेत्यमूर्तिमान्षोडशात्मकः ॥ विद्यया जायतेनित्यमव्यक्तंह्यव्ययात्मकं ॥ ८ ॥ कर्मत्वेकेप्रशंसंतिस्वल्पबुद्धिरतानराः ॥ तेनतेदेहजालानिरमयंतउपासते ॥ ९ ॥ येस्मबुद्धिंपरांप्राप्ताधर्मनैपुण्यदर्शि नः ॥ नतेकर्मप्रशंसंतिकूपंनद्यांपिबन्निव ॥ १० ॥ कर्मणःफलमाप्नोतिसुखदुःखेभवाभवौ ॥ विद्ययातदवाप्नोतियत्रगत्वानशोचति ॥ ११ ॥ यत्रगत्वानम्रि यतेयत्रगत्वानजायते ॥ नपुनर्जायतेयत्रयत्रगत्वानवर्तते ॥ १२ ॥

शुरिति कर्मकरणत्यागविधीपरस्परविरोधादेककार्यकारित्वमलभमानौविसदृशकार्यौ गत्वंप्रतिपद्येतेऽतःपृच्छति कामिति ॥ १ ॥ २ ॥ क्षराक्षरौनश्वरानश्वरौमार्गावितिशेषः ॥ ३ ॥ गह्वरंआकाशमिवानंतंएतदंतरंएतयोरंतरं ॥ ४ ॥ आस्तिकनास्तिकयोरिवपृच्छ्यमानंतारतम्यंयथास्तिकस्य क्लेशावहंतद्वदेतन्ममेत्यर्थः ॥ ५ ॥ द्वाविति निवृत्तौआत्मदर्शनेचधर्मःसुभाषितःआत्यंतिकोधर्मःसउक्तः अयंतुपरमोधर्मोयद्योगेनात्मदर्शनमिति ॥ ६ ॥ ७ ॥ षोडशात्मकःदेहःप्रेत्यमृत्वापुनर्जायतेउत्पद्यते विद्य यानित्यंअव्यक्तंद्वैतभिन्नंजायतेआविर्भवति ॥ ८ ॥ रमयंतःरुद्रादीन्रंजयतस्तद्वासनावासिताःदेहशतानिप्राप्नुवंति ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ यत्रेति यत्रनिर्विशेषेब्रह्मणिगत्वाप्रविश्यनजायतेअयमह मस्मीतिनजानात्यात्मानंतत्रहेतुर्नवर्ततेगंता विशेषविज्ञानाभावात्जीवएवनश्यति तथाचश्रुतिःविज्ञानघनएवैतेभ्योभूतेभ्यःसमुत्थायतान्येवानुविनश्यतीति ॥ १२ ॥

Digitized by Google